

Fer pinya per aixecar nous castells

És necessari combinar tradició i canvis perquè els castells continuen pujant. Aquesta fóra la conclusió de la conferència 'Tradició i modernitat, són compatibles?', organitzada per la Colla Jove Xiquets de Tarragona, en el seu vintè aniversari.

Les colles castelleres, tant si són del sud, com si són del nord o de Mallorca, no tenen diferències gaire accentuades i, en definitiva, totes fan castells i s'organitzen per fer-ne. Però, a l'hora de parlar de castells amb la idea d'arribar a una conclusió que ultrapassi el pur concepte físic, s'imposen els matisos. Cal no oblidar, en efecte, que hi ha un territori on els castells formen part constitutiva i secular del folclore. Això fa que la Catalunya formada pel triangle Valls-Vilafranca-Tarragona se senti més impregnada de castells, i sigui més sensible al fenomen casteller, que no pas les Illes i la Catalunya que no ha incorporat establenent la tradició fins a la darrereria d'aquest segle.

Un dels ponents de la conferència, Pere Guinovart, cap de colla dels Bordegassos de Vilanova, dóna una resposta, a l'interrogant de si la tradició i la modernitat són compatibles, que pot semblar massa senzilla, si pensem en els debats apassionats que ha suscitat, però que, en canvi, sembla difícil de rebatre. Guinovart diu que tot allò que és innovador en el món casteller acaba essent tradicional. Francesc Pinyes, de la Vella de Valls, hi coincideix i accepta l'evolució del món

casteller: "Nosaltres som una colla tradicional que s'ha hagut d'adaptar als nous temps".

Ara, el fet no priva que certs aspectes de la tradició s'hagin de mantenir inalterables, perquè els castells no perdin sentit i es converteixin en un simple exercici d'equilibrisme circenc. Així, Pinyes recorda un fet —que considera fora de lloc, però que va passar du-

rant l'actuació de la seva colla a la plaça de Sant Jaume de Barcelona, el 20 de juny proppassat—. Una de les colles locals, els Castellers de Barcelona, van haver de fer un pilar portat al balcó abans de començar l'actuació perquè —diu— les autoritats se n'havien d'anar i necessitaven la fotografia per sortir l'endemà a la premsa.

Pinyes lamenta que n'hi hagi gent que no sàpiga què

vol dir portar el pilar al balcó, una construcció que les colles han de fer al final de l'actuació per oferir-la al poble a través dels seus representants. Costums com aquest són els que, segons Pinyes i Eloi Miralles, vice-president dels Castellers de Vilafranca, no s'han de deixar perdre. Miralles contrasta aquest fet de Barcelona amb el que fan a Vilafranca, "on fins al final de l'última actuació del tercer dia de festa major, els de l'ajuntament no agafen l'anxaneta al balcó".

La indumentària, o més ben dit respectar els cànons del vestir, com diu Miralles, és un altre dels aspectes que caldria conservar. Hi ha colles que han fet servir anxanetes amb calça curta. També és difícil de veure colles de Valls o de Vilafranca desforjats (amb la camisa per fora) abans d'una ac-

Actuació dels castellers del Serrallo. Per alguns castellers, prescindir de la faixa podria fer desaparèixer aquest costum.

ARXIU / FRANCESC PARES

Quatre de Nou net que els Minyons de Terrassa aconseguiren aixecar a la plaça del Vi de Girona, a les festes de Sant Narcís de l'any passat.
El triomf -aquest castell no s'aixecava des del segle passat- ha augmentat la rivalitat entre els Minyons i les colles tradicionalistes.

tuació, i més habitual en colles d'un altre àmbit territorial. De petites "infidelitats" a la tradició, n'hi ha un grapat, però no sembla que trasbalsin el món casteller. Només alimenten comentaris a les places. Ara, també hi ha "innovacions" ben vistes de tothom, oïmes quan s'ha demostrat que funcionen i que fan progressar el món casteller. La introducció generalitzada de la dona, per exemple, noves concepcions tècniques de les construccions i la invenció de nous castells, són fets "moderns" estesos i acceptats avui per tothom. Avui, perquè, segons que recorda Miralles, els anys 80 un reconegut cap de colla de la Vella de Valls, el Pep de la Llet, encara va fer fora de la pinya d'un quatre de nou amb folre un grup de noies vilafranques que s'hi volien posar. Avui ja és gairebé impensable que en un castell no hi participin dones, no ja a la pinya, sinó també al tronc.

Uns dels pioners de l'admissió de la dona als castells van ser els Minyons de Terrassa. Un dels seus ex-presidents, Josep Forn, assegura que no ho és tant com sembla. "Nosaltres teníem els castells que teníem, i molts eren dones. Vam

ARXIU / AIDA MORAL

aprofitar el que teníem en aquells moments per fer castells. Més aviat va ser una necessitat, però tampoc no veiem per què no n'hi havia d'haver".

La conclusió, en aquest punt del debat sobre la tradició i la modernitat, l'aporta l'historiador i casteller dels Nois de la Torre, Josep Bargalló. Representent el fil de la idea expressada per Guinovart, Bargalló diu que tradició i modernitat són compatibles i necessàries:

"Sense modernitat el Ball de Valencians no hauria portat als castells. Però també cal demanar-se si els castells continuaran essent el que són, si s'aparten gaire de la tradició, i cal tenir present que, si no hi ha innovacions que connectin amb la gent, els castells esdevindran una tradició tancada."

Per tot això, doncs, els conferencians coincideixen a descartar l'existència d'una polaritat nord-sud. Bargalló entén que és una idea falsa, i explica que si hi ha diferències, a l'hora d'entendre els castells, no són pas geogràfiques. Miralles diu que hi ha diferències d'ordre històric, però que ara no tenen cap efecte. Guinovart veu difícil de traçar una línia que separi el món casteller, i fins i tot li sembla difícil "de determinar-ne les diferències, perquè és un món que camina cap a l'homogeneïtat". Forn també és del parer que les diferències són únicament històriques. Finalment, Pinyes se separa sensiblement de la resta, quan afirma que és a l'àrea d'expansió castellera, fora del bressol dels castells, on es donen més divergències respecte a la tradició. L'ex-president dels Minyons, Carles Feiner, en una entrevista concedida a EL TEMPS, assegura que no hi ha un nord-sud diferenciat en la concepció de les colles. Les diferències s'han de buscar en el substrat històric: "potser en la percepció popular, en la de l'afecionat..., és molt clar que no hi ha la mateixa afecció, o el mateix sentiment casteller, al Penedès o al Camp de Tarragona, que al Ripollès o al Vallès. Les diferències són d'arrelament social dels castells."

Quins límits no hauria de transgredir una colla castellera? Segons Carles Feiner, caldria conservar el sentit de col·lectivitat, que és important. "I és que una colla, com més creix, més dificultats té per a mantenir-se com a grup humà poc contaminat per les jerarquies, pels controls... S'ha de vetllar per respectar aquest principi, comú a totes les colles, de grup petit on tothom es coneix i tothom és escoltat, i on la democràcia interna

Per què no cauen bé els Minyons de Terrassa?

Internet és territori propici per a la llhure circulació de mil i una polèmica, controvèrsies que fan bullir un món amateur que si s'aguanta és, en part, per aquestes discussions seculares. Castellors de l'àmbit tradicional i del d'expansió castellera, especialment dels Minyons, es baten en polèmiques, sovint absurdes. Aquestes últimes setmanes, un dels temes estel·lars de discussió de la Colla Jove Xiquets de Tarragona, l'ha obert una pregunta feta amb tota la "innocència" per un internauta: "Per què els MT (Minyons de Terrassa) no cauen bé a la zona tradicional?"

Hi ha hagut reaccions de tota mena. Un internauta considerava la pregunta "perversa", perquè, deia, els Minyons són una gran colla amb una trajectòria, al llarg d'aquests anys objectivable i contrastada, i qui ho negués era que "no té capacitat de visió". Segons l'internauta que va obrir la polèmica, el fet que els Minyons no caiguin simpàtics a segons quins llocs podria ser degut a una certa enveja pel gran salt que han fet aquests últims anys. Hi ha hagut qui no ha tingut pèls a la llengua a l'hora de contestar la pregunta: "Es cert que els MT no cauen bé i crec que és motiu de preocupació de tot el món casteller, perquè igual que unes circumstàncies van portar a la separació... de les colles vallenques, el sentiment envers els MT i el pes que aquests tenen en el món casteller, pot portar a termini mitjà un canvi del panorama casteller."

Ara, aquesta polèmica, comparada amb la del quatre de nou net de l'any passat, del mateix grup de discussió electrònica de la Jove de Tarragona, ha estat insignificant. **J. A. / R. F.**

s'ha de preservar per damunt de tot.”

Sonada polèmica. El quatre de nou sense folre que els Minyons de Terrassa van descarregar a la plaça del Vi de Girona l'octubre de l'any passat, en la diada de Santa Úrsula de Valls, ha passat a la història per raons òbvies (no s'havia tornat a bastir amb èxit des del segle XIX aquesta construcció), i nou mesos després continua suscitant polèmica per raons no menys òbvies: la rivalitat, la tradició, la modernitat..., conceptes en ebullició en el món casteller.

A la conferència organitzada per la Jove de Tarragona, tot i que el quatre de nou de Girona no n'era el tema, no va poder ser esquivat per cap conferenciant. La cara “civilitzada” de les colles sol evitar de repetir en un àmbit formal, com el d'una conferència, les opinions més agres i les actituds més desafiantes expressades des de les entranyes d'algunes colles. És a dir, costa de sentir, en segons quins àmbits, una crítica crua als Minyons per haver “robat” el protagonisme a la sagrada diada de Santa Úrsula, i una resposta, no menys crua, als qui critiquen el fet.

El vice-president dels Castellers de Vilafranca no evita de dir, en referir-s'hi, que “des del punt de vista de la tradició, el que feren els Minyons és fort, però, des de la modernitat, és engrescador.” Però Miralles s'inclina per la tradició i afirma que els Castellers de Vilafranca mai no actuaran per Santa Úrsula. Curiosament, el vallenc Francesc Pinyes diu –referint-se als qui han carregat contra els Minyons– que tot plegat és gelosia i enveja. Pinyes respecta la llibertat dels Minyons, però també reconeix que com a casteller et pica que t'hagin clavat un castell així i no haver-lo pogut veure. Un altre il·lustre de la Vella, Guillem Bartolí, valora la decisió dels Minyons de tirar el quatre de nou sense folre a Girona dient que cadascú pot fer els castells allà on li sembli –“quan surt el sol surt per a tothom”.

Què és la tradició?

La definició de tradició castellera no oferiria enunciats gaire diferents. Una altra cosa seria la selecció de les tradicions immutables, flexibles o prescindibles.

El vilafranquí Eloi Miralles, reconegut estudiós del món dels castells amb obres tan conegudes com *Fem pinya*, explica que “la tradició és el pòsit que s'ha anat acumulant al llarg dels anys, un seguit de cànons o de formes estructurades, al qual totes les colles s'han d'acostumar”. Per ell, la tradició “demana fidelitat a un estil de festa i a unes estructures de castells ja consolidades; a una indumentària, a una manera d'estructurar l'actuació..., fidelitat a tot allò que ha donat vida al món casteller durant dos-cents anys. Així, cal que hi hagi una afecció experimentada o entenimentada i una presència física a les places, que dona caliu als castellers.”

Per aquest historiador i cronista vilafranquí, canvis en la indumentària del pom de dalt, com ara prescindir de la faixa o dels pantalons llargs, encara que afavoreixin tècnicament la construcció del castell, no tenen sentit. Certs elements, com ara el mocador, que es va perdent, podrien acabar desapareixent, com va passar amb la “calzilla”, que ja no es fa servir. De totes maneres, no creu que això pugui pesar gaire, a curt terme, en el món casteller. **J. A. / R. F.**

Hi ha qui s'inclina per una solució de consens per evitar friccions. Pactar les diades per no “rebenar” actuacions tradicionals. Josep Bargalló diu que les diades “sacres” comencen a perillar amb tantes

on ha d'anar; que les coses canvien i que les places que havien estat tradicionals ara ja no ho són.

A tot això, el president dels Minyons, Carles Feiner, afirma que, en aquesta qüestió del quatre de nou a les festes de Sant Narcís de

lles com hi ha (una seixantena). Per tant, “s'hauria d'arribar, si es vol, a un pacte –calendari de diades– per respectar-les”. Aquest pacte no escrit ja funciona entre les colles tradicionals, com expressava Miralles. Però no sembla fàcil d'establir un calendari amb grans diades que no es recobreixin. A banda l'argument que un castell s'ha de tirar quan el tens, la proposta de Bargalló genera escepticisme. Josep Forn es declara contrari a establir aquest calendari i es demana si s'hi inclourien les diades dels Minyons de Terrassa (festa major i diada de la colla). Pere Guinovart adverteix, a sobre, que no es pot dir al públic

manera interessada una cosa tan controvertida com les essències per dissimular problemes que, en el fons, són de rivalitat entre les colles de nivell semblant”. Feiner recorda que feia tres anys que els Minyons actuaven a la capital del Gironès coincidint amb Santa Úrsula i mai ningú no havia dit res. Segurament, és clar, perquè no havien bastit cap castell que pogués robar el protagonisme de Valls.

Potser un dia hi haurà juguesques per veure si per Sant Joan els Minyons fan més bona actuació a Collbató que no la Jove i la Vella a Valls; o si per un Sant Fèlix la Jove de Tarragona i els Bordegassos de Vilanova actuant a Salt eclipsen les “quatre magnífiques” que actuen a Vilafranca. Qui sap si al final la possibilitat de triar plaça, un dia com aquests, que ara trenca la tradició, no arribarà a formar-ne part.

**Josep Almirall /
Ramon Francàs**

Els castellers també són a Internet, on partidaris de la tradició i de modernitzar els castells mantenen discussions bizantines. A la imatge, la Web de la Colla Jove dels Xiquets de Tarragona: www.fut.es/~cjxt.